

Vec T-64/02

Dr. Hans Heubach GmbH & Co. KG

proti

Komisii Európskych spoločenstiev

„Hospodárska súťaž — Článok 81 ES — Kartel — Trh s fosfátom zinku — Pokuta —
Usmernenia k metóde stanovovania výšky pokút — Žaloba o neplatnosť —
Námietka nezákonnosti — Článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 — Závažnosť porušenia
— Zásady proporcionality a rovnosti zaobchádzania — Odôvodnenie“

Rozsudok Súdu prvého stupňa (piata komora) z 29. novembra 2005 II - 5146

Abstrakt rozsudku

1. *Námietka nezákonnosti — Rozsah — Akty, ktorých protiprávnosti sa možno dovolávať — Komisiou prijaté usmernenia k metóde stanovovania pokút uložených za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže — Zahŕnutie (Článok 241 ES; oznámenie Komisie 98/C 9/03)*

2. *Hospodárska súťaž — Pokuty — Výška — Určenie — Usmernenia prijaté Komisiou — Možnosť zohľadniť osobitnú situáciu malých a stredných podnikov*
(Nariadenie Rady č. 17, článok 15 ods. 2; oznámenie Komisie 98/C 9/03)
3. *Hospodárska súťaž — Pokuty — Výška — Určenie — Kritériá — Závažnosť a dĺžka trvania porušení — Rozlišovanie*
(Nariadenie Rady č. 17, článok 15 ods. 2; oznámenie Komisie 98/C 9/03)
4. *Hospodárska súťaž — Pokuty — Výška — Určenie — Kritériá — Závažnosť porušenia — Horizontálny kartel v oblasti cien, kvót a pridelovania zákazníkov — Veľmi závažné porušenie — Okolnosti, ktoré túto kvalifikáciu nevyklúčujú*
(Článok 81 ods. 1 ES; oznámenie Komisie 98/C 9/03)
5. *Hospodárska súťaž — Kartely — Vymedzenie trhu — Predmet — Určenie vplyvu na obchod medzi členskými štátmi*
(Článok 81 ES)
6. *Hospodárska súťaž — Pokuty — Výška — Určenie — Kritériá — Závažnosť porušení — Zohľadnenie následkov porušenia ako celku — Posúdenie existencie priťažujúcich alebo poľahčujúcich okolností jednotlivu na úrovni každého účastníka*
(Nariadenie Rady č. 17, článok 15 ods. 2)
7. *Hospodárska súťaž — Pokuty — Výška — Určenie — Kritériá — Závažnosť porušení — Poľahčujúce okolnosti — Zlý finančný stav predmetného odvetvia — Vylúčenie*
(Nariadenie Rady č. 17, článok 15 ods. 2)
8. *Hospodárska súťaž — Pokuty — Výška — Určenie — Kritériá — Celkový obrat dotknutého podniku — Obrat dosiahnutý z tovarov tvoriacich predmet porušenia — Zodpovedajúce zohľadnenie — Hranice*
(Nariadenie Rady č. 17, článok 15 ods. 2)

9. *Hospodárska súťaž — Pokuty — Výška — Určenie — Kritériá — Povinnosť zohľadniť finančnú situáciu dotknutého podniku — Neexistencia — Reálna platobná schopnosť podniku v špecifickom sociálnom kontexte — Zohľadnenie — Stanovenie pokuty vo výške, ktorá vedie ku konkurzu alebo likvidácii dotknutého podniku v dôsledku pokuty — Neexistencia zásadného zákazu*
[Nariadenie Rady č. 17, článok 15; oznámenie Komisie 98/C 9/03, bod 5 písm. b)]
10. *Hospodárska súťaž — Pokuty — Výška — Určenie — Kritériá — Odstašujúci účinok vo vzťahu tak k podniku, ktorý sa dopustil porušenia, ako aj k tretím osobám*
(Články 81 ES a 82 ES; nariadenie Rady č. 17, článok 15 ods. 2)
11. *Hospodárska súťaž — Pokuty — Uloženie — Nevyhnutnosť, aby podnik dosiahol zisk porušením — Neexistencia — Určenie — Kritériá — Závažnosť porušenia — Poľahčujúce okolnosti — Nedosiahnutie zisku — Vylúčenie*
(Nariadenie Rady č. 17, článok 15 ods. 2; oznámenie Komisie 98/C 9/03, bod 2 ods. 1)
12. *Hospodárska súťaž — Pokuty — Výška — Určenie — Maximálna výška — Výpočet — Obrat, ktorý sa má zohľadniť — Celkový obrat — Nezohľadnenie obratu dosiahnutého pri výrobku, ktorý bol predmetom obmedzujúceho postupu — Porušenie zásady rovnosti zaobchádzania — Neexistencia*
(Nariadenie Rady č. 17, článok 15 ods. 2)
13. *Právo Spoločenstva — Všeobecné zásady práva — Zákaz retroaktivity trestných ustanovení — Oblasť pôsobnosti — Hospodárska súťaž — Správne konanie — Dosah zásady — Zvýšenie úrovne výšky pokút v individuálnych rozhodnutiach alebo v rozhodnutiach so všeobecným dosahom — Predvídateľnosť pre dotknuté podniky — Prípustnosť*
(Európsky dohovor o ľudských právach, článok 7; nariadenie Rady č. 17, článok 15 ods. 2 a 4; oznámenie Komisie 98/C 9/03)
14. *Hospodárska súťaž — Pokuty — Rozhodnutie, ktorým sa ukladajú pokuty — Povinnosť odôvodnenia — Rozsah — Uvedenie kritérií posúdenia, ktoré Komisii umožnili merať závažnosť a dĺžku trvania porušenia — Dostatočné uvedenie*
(Článok 253 ES)

1. Aj keď Komisiou prijaté usmernenia k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO netvorí právny základ rozhodnutia o uložení pokuty hospodárskemu subjektu, keďže toto rozhodnutie je založené na nariadení č. 17, všeobecným a abstraktným spôsobom stanovujú metodológiu, ktorou je Komisia viazaná pri stanovovaní výšky pokút. Takisto vzhľadom na právne účinky, ktoré môžu mať pravidlá správania, akými sú usmernenia, ktoré obsahujú ustanovenia so všeobecnou pôsobnosťou, pokiaľ ich Komisia uplatnila v napadnutom rozhodnutí, existuje priama súvislosť medzi týmto rozhodnutím a usmerneniami, takže môžu byť predmetom námietky nezákonnosti.

(pozri bod 35)

v ktorej sa nachádzajú malé a stredné podniky.

(pozri bod 39)

3. Článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 výslovne stanovuje, že pri stanovení výšky pokuty treba zohľadniť „jednak závažnosť porušenia a tiež jeho trvanie“. Vo svetle tohto textu a dokonca aj za predpokladu, že určité porušenia sú zo svojej podstaty konštruované ako trvajúce, nemožno Komisii zakázať, aby ich skutočnú dĺžku trvania brala v každom jednotlivom prípade do úvahy. Škodlivý účinok kartelov, ktoré napriek skutočnosti, že majú trvať dlhodobo, Komisia odhalila alebo účastníci oznámili po krátkom čase skutočného fungovania, je tak nevyhnutne nižší ako za predpokladu, že by skutočne dlhodobo fungovali. Preto je v každom prípade dôležité rozlišovať medzi dĺžkou trvania porušenia a jeho závažnosťou, aká vyplýva z jeho samotnej povahy.

2. Komisiou prijaté usmernenia k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO umožňujú Komisii vziať do úvahy, pokiaľ to vyžadujú okolnosti, osobitnú situáciu,

(pozri bod 45)

4. V rámci určenia výšky pokút za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva sa posúdenie závažnosti porušenia musí uskutočniť najmä so zohľadnením povahy obmedzení spôsobených hospodárskej súťaži. V tejto súvislosti môže byť horizontálny kartel o určení cien a zavedení kvót na európskej úrovni, ktorý zahŕňa pridelenie prínajmenšom jedného zákazníka, Komisiou oprávnené kvalifikovaný ako veľmi závažný vzhľadom na jeho povahu.

zosúladený postup môže ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi a mať za cieľ alebo následok vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v rámci spoločného trhu.

(pozri bod 122)

Túto kvalifikáciu nevyvracia ani absencia formálnych opatrení na kontrolu uskutočňovania kartelu, ani skutočnosť, že určenie kvót sa uskutočňuje na európskej úrovni, a teda nejde o delenie vnútroštátnych trhov, ani skutočnosť, že sú určené iba orientačné ceny, ani napokon skutočnosť, že iba niektorí zákazníci sú predmetom pridelenia.

6. Pokiaľ sa porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva dopustili viaceré podniky, na stanovenie všeobecnej úrovne pokút sa nezohľadňujú následky vyplývajúce zo skutočného správania, o ktorom podnik tvrdí, že si ho osvojil, ale následky vyplývajúce z celkového porušovania, na ktorom sa podieľal.

(pozri body 66, 67, 70, 71, 77, 82, 90)

5. Povinnosť uskutočniť vymedzenie trhu v rozhodnutí prijatom podľa článku 81 ES sa Komisii ukladá vtedy, pokiaľ nie je bez takého vymedzenia možné stanoviť, či predmetná dohoda, rozhodnutie združenia podnikateľov alebo

Naopak, je namieste preskúmať pomernú závažnosť účasti každého z nich na porušení, aby sa zistilo, či vo vzťahu k nim existovali priťažujúce alebo poľahčujúce okolnosti.

(pozri body 127, 132)

7. Pri stanovení závažnosti porušenia v oblasti kartelov nie je Komisia povinná posúdiť zlý finančný stav predmetného odvetvia ako poľahčujúcu okolnosť. Kartely totiž spravidla vznikajú v momente, keď odvetvie zakúša ťažkosti.

(pozri bod 139)

8. Pri určení výšky pokuty uloženej za porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva netreba pripisovať neproporcionálny význam v pomere k iným prvkom posúdenia ani celkovému obratu podniku, ani časti tohto obratu, ktorá pochádza z tovarov tvoriacich predmet porušenia, aby stanovenie vhodnej pokuty nemohlo byť iba výsledkom výpočtu, ktorý je založený na celkovom obrate, najmä pokiaľ dotknuté tovary predstavujú iba malý podiel z tohto obratu.

(pozri bod 154)

9. Komisia nie je pri stanovení výšky pokuty uloženej za porušenie pravidiel

hospodárskej súťaže Spoločenstva povinná brať do úvahy stratovú finančnú situáciu zainteresovaného podniku, keďže nastolenie takej povinnosti by viedlo k získaniu neoprávnenej súťažnej výhody pre podniky, ktoré sú menej prispôsobené podmienkam trhu. Tento záver nemožno spochybniť bodom 5 písm. b) Komisiou prijatých usmernení k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO, podľa ktorého sa musí brať do úvahy reálna platobná schopnosť podniku. Táto schopnosť sa totiž použije iba vo svojom „špecifickom sociálnom kontexte“, ktorý tvoria dôsledky, aké by zaplatenie pokuty malo najmä na zvýšenie nezamestnanosti alebo na poškodenie hospodárskych odvetví na vstupe a výstupe dotknutého podniku.

Navyše skutočnosť, že opatrenie prijaté orgánom Spoločenstva vyvolá konkurz alebo likvidáciu daného podniku, nie je sama osebe právom Spoločenstva zakázaná. Ak totiž likvidácia podniku v jeho existujúcej právnej forme môže ohroziť finančné záujmy vlastníkov, akcionárov alebo držiteľov podielov, neznamená to,

že osobné, hmotné a nehmotné zložky zastúpené v podniku stratili tiež svoju hodnotu.

prekážku pre uloženie pokuty bez toho, aby pokute nehrozila strata jej odstrašujúceho charakteru. Z toho plynie, že Komisia nie je pri stanovení výšky pokút povinná brať do úvahy absenciu zisku dosiahnutého predmetným porušením.

(pozri body 161 — 163)

10. Odstrašujúci cieľ, ktorý Komisia oprávnene sleduje pri stanovení výšky pokuty, smeruje k zabezpečeniu dodržiavania Zmluvou stanovených pravidiel hospodárskej súťaže zo strany podnikov pri uskutočňovaní ich aktivít v rámci Spoločenstva alebo Európskeho hospodárskeho priestoru. Z toho plynie, že odstrašujúci charakter pokuty uloženej z dôvodu porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva nemožno určiť iba v závislosti od osobitnej situácie potrestaného podniku.

Aj keď v tejto súvislosti Komisia podľa bodu 2 prvého odseku piatej zarážky svojich usmernení k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO môže z dôvodu prítlačujúcich okolností zvýšiť sankciu, aby prekročila sumu neoprávneného prospechu dosiahnutú vďaka porušeniu, neznamená to, že jej je tým uložená povinnosť za každých okolností zisťovať na účely určenia výšky pokuty finančnú výhodu, ktorá je spojená so zisteným porušením. Inými slovami, absenciu takej výhody nemožno posudzovať ako poľahčujúcu okolnosť.

(pozri bod 181)

(pozri body 184 — 186)

11. Hoci výška uloženej pokuty za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva musí byť proporcionálna k dĺžke trvania porušenia a k ďalším faktorom spôsobilým ovplyvniť posúdenie závažnosti porušenia, medzi ktorými sa nachádza zisk, aký mohol dotknutý podnik svojimi praktikami dosiahnuť, nemôže skutočnosť, že podnik nedosiahol porušením žiaden zisk, predstavovať

12. Pri stanovovaní výšky pokút uložených za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva je účelom maximálnej hranice 10 % obratu dosiahnutého

v predchádzajúcom obchodnom roku každého podniku, ktorý sa zúčastnil porušenia, zavedenej článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17 vyhnúť sa tomu, aby pokuty boli neproporcionálne v pomere k významu dotknutého podniku. Keďže iba celkový obrat môže efektívne poskytnúť približný údaj v tomto ohľade, je potrebné tento strop chápať tak, že sa odvoláva na celkový obrat.

Preto dotknutý podnik nemôže tvrdiť, že bol vystavený nerovnosti v zaobchádzaní vzhľadom na pokuty uložené ďalším podnikom, ktoré sa zúčastnili porušenia, tým, že Komisia pri určení stropu pokuty nezohľadnila obrat, ktorý dosiahol pri predmetnom výrobku, v pomere k jeho celkovému obratu.

(pozri body 196, 199)

a tvorí neoddeliteľnú časť všeobecných zásad práva, ktorých dodržiavanie súd Spoločenstva zabezpečuje.

Aj keď v tejto súvislosti z článku 15 ods. 4 nariadenia č. 17 vyplýva, že rozhodnutia Komisie o uložení pokút za porušenie práva hospodárskej súťaže nemajú trestnoprávny charakter, skutočnosťou zostáva, že Komisia je povinná dodržiavať všeobecné zásady práva Spoločenstva a najmä zásadu zákazu retroaktivity vo všetkých správnych konaniach, ktoré môžu viesť k sankciám podľa pravidiel hospodárskej súťaže uvedených v Zmluve.

Podniky zúčastnené na správnom konaní, ktoré môže viesť k pokute, však musia brať do úvahy možnosť, že Komisia sa v ktoromkoľvek momente rozhodne zvýšiť úroveň súm pokút v pomere k úrovni uplatňovanej v minulosti. To platí nielen vtedy, ak Komisia pristúpi k zvýšeniu úrovne súm pokút v individuálnych rozhodnutiach, ale takisto vtedy, ak sa toto zvýšenie uskutoční uplatnením pravidiel správania so všeobecným dosahom, akými sú usmernenia.

13. Zásada zákazu retroaktivity trestných ustanovení je spoločnou zásadou pre všetky právne poriadky členských štátov, takisto je jej venovaný článok 7 Európskeho dohovoru o ľudských právach

Z toho musí byť vyvodený záver, že vzhľadom na mieru voľnej úvahy, ktorú

má Komisia pri stanovovaní súm pokút s cieľom usmerňovať správanie podnikov v zmysle dodržiavania pravidiel hospodárskej súťaže, nie je nová metóda výpočtu pokút, ktorú usmernenia k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESÚO obsahujú, ani za predpokladu, že by mala priťažujúci účinok v porovnaní s predchádzajúcou praxou Komisie, v rozpore so zásadami stanovenými v článku 7 Európskeho dohovoru o ľudských právach, keďže bola primerane predvídateľná pre dotknuté podniky v čase, keď došlo k predmetnému porušeniu.

(pozri body 205 — 210)

vymedzený najmä vo svetle skutočnosti, že závažnosť porušení sa musí stanoviť v závislosti od veľkého počtu faktorov, akými sú najmä osobitné okolnosti veci, jej kontext a odstrašujúci dosah pokút, a bez toho, aby bol stanovený záväzný alebo vyčerpávajúci zoznam kritérií, ktoré treba povinne vziať do úvahy.

Požiadavky na podstatné formálne náležitosti, medzi ktoré patrí povinnosť odôvodnenia, v tejto súvislosti Komisii neukladajú, aby vo svojom rozhodnutí uviedla číselné údaje týkajúce sa spôsobu výpočtu pokút, ale iba kritériá posúdenia, ktoré jej umožnili merať závažnosť a dĺžku trvania porušenia.

14. Pokiaľ ide o rozhodnutie o uložení pokút viacerým podnikom za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva, musí byť rozsah povinnosti odôvodnenia

(pozri body 218, 222)